

GINTER DZIERŻON

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

g.dzierzon@uksw.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5116-959X>

W P Ł Y W S U B R E P C J I
N A W A Ż N O Ś Ć R E S K R Y P T Ó W W Y D A W A N Y C H
P R Z E Z D Y K A S T E R I E K U R I I R Z Y M S K I E J (K A N . 6 4 K P K)

INFLUENCE OF SUBREPTION ON THE VALIDITY OF RESCRIPTS ISSUED
BY DICASTERIES OF THE ROMAN CURIA (CAN. 64 OF THE CODE)

Abstract. In the presented study, the Author made a detailed analysis of can. 64 CCL, which codifies the issue of the influence of subreption on the validity of rescripts issued by dicasteries of the Roman Curia (can. 64 CCL). He showed, firstly, that the principle contained in the canon is an implementation of the interpretative principle contained in can. 63 § 1 CCL concerning the influence of subreption on the validity of a rescript; secondly, can. 64 CCL has the character of an disqualifying law (can. 10 CCL).

He has also proved that, even though can. 64 CCL has the character of an disqualifying law, the regulation it lays down is not unconditional; exceptions to it, on the one hand, are connected with the special positions of the Pope and the Apostolic Penitentiary in the canonical legal order, while on the other hand, the impossibility to inform may be due to the nature of things (*ex natura rei*). According to the Author, this could happen when the faithful repeatedly brought a request for a rescript to the same dicastery, and also when, having brought the request in the meantime, he referred the same request to another dicastery.

Keywords: subreption; rescript; dicastery of the Roman Curia.

WSTĘP

W rozdziale III „Reskrypty” pierwszej Księgi „Normy ogólne” Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 roku znalazł się kan. 64 KPK¹ o następującej treści: „Zachowując nienaruszone prawo Penitencjarii w odniesieniu do zakresu wewnętrznego, łaska, której odmówiła jakakolwiek dykasteria Kurii Rzymskiej, nie może być ważnie udzielona przez inną dykasterię tejże Kurii lub przez inną kompetentną władzę – niższą od Biskupa Rzymskiego – bez zgody dykasterii z którą sprawę zaczęto załatwiać”. Treść tego kanonu stanie się przedmiotem uwagi w tym opracowaniu. Zasadniczo zostanie ona skupiona na kwestii wpływu subrepcji na ważność reskryptów wydawanych przez dykasterie Kurii Rzymskiej. W artykule tym główny cel badawczy będzie wiązać się z pytaniem o walor zasady określonej w tym kanonie; z tak postawionym pytaniem będzie wiązać się pytanie bardziej szczegółowe o bezwarunkowość tej zasady.

1. ŹRÓDŁA KAN. 64 KPK

Występujący w obowiązującej kodyfikacji kan. 64 KPK jest nowy. Po raz pierwszy pojawił się w kan. 64 Schematu z 1980 roku²; nie ma on swego odpowiednika w Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich z 1990 roku. Według komentatorów w regulacji tej prawodawca nawiązał do zasad określonych w kan. 43 CIC/17³, w którym stwierdzono: „Łaska zanegowana przez Świętą Kongregację lub Urząd Kurii Rzymskiej, nieważnie została udzielona przez inną Świętą Kongregację lub Urząd albo ordynariusza miejsca, posiadających kompetencję, bez zgody Świętej Kongregacji lub Urzędu, do których sprawa została wpierw wniesiona, z zachowaniem kompetencji św. Penitencjarii w zakresie wewnętrznym”⁴.

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus*–25.1.1983, AAS 1983, pars II, s. 1-317.

² PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Schema Codicis Iuris Canonici, iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiam, Dicasteriorum Curie Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum necnon Superiorum Institutorum vitae consecratae recognitum*, Libreria Editrice Vaticana 1980; H. SOCHA, *Allgemeine Normen*, [w:] *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, t. 1, red. K. Lüdicke, Essen: Ludgerus Verlag 1985, ad 64, n. 1.

³ *Codex Iuris Canonici Pii X Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritatae promulgatus* – 25.01.1917, AAS 1917, pars II, s. 1-593.

⁴ H. SOCHA, *Allgemeine Normen*, ad 64, n. 1.

Doktryna genetycznego źródła tego rozwiązania upatruje w regule 84 „Regulae iuris”: „Gdy coś zostało komuś zabronione na jednej drodze, nie może na innej zostać dopuszczone” (*Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia via non debet admitti*)⁵. Gommarus Michiels, powołując się na Benedetto Ojetiego we wprowadzeniu do komentarza do kan. 43 CIC/17, wskazał jeszcze na dwa dokumenty: dekret papieża Innocentego III *Ut occuratur* z 4 czerwca 1692 roku oraz Konstytucję *Sapienti consilio* z 29 czerwca 1908 roku, autorstwa papieża Piusa X⁶. W pierwszym z nich stanowiono, iż jeśli łaska zostałaby zanegowana w całości lub części przez Kongregację, wówczas prośba nie mogłaby zostać wniesiona do innej Kongregacji; zasadę tę potwierdził papież Pius X w *Sapienti consilio*⁷.

2. TERMINY KLUCZOWE

W kan. 64 KPK ustawodawca operuje jurydycznym terminem „Dykasterie Kurii Rzymskiej”. W tym kontekście trzeba zapytać o jego znaczenie. Generalnie rzecz biorąc, pod to pojęcie podpadają wszystkie organy tworzące Kurię Rzymską. Według kan. 360 KPK w skład Kurii Rzymskiej wchodzi: Papieski Sekretariat Stanu, Rada Publicznych Spraw Kościoła, Kongregacje, Trybunały oraz inne instytucje. Do tej nazwy bezpośrednio odniesiono się w art. 2 § 1 PB⁸, wskazując, iż pod terminem „dykasteria” należy rozumieć: Sekretariat Stanu, Kongregacje, Trybunały, Rady i Urzędy, do których zaliczono: Kamerę Apostolską, Administrację Dóbr Stolicy Apostolskiej, a także Prefekturę do Spraw Ekonomicznych Stolicy Apostolskiej. Z punktu widzenia prowadzonych w tym opracowaniu rozważań także istotna jest treść innego paragrafu tego artykułu, to jest paragrafu trzeciego, zgodnie z którym wszystkie dykasterie są sobie równe (art. 2 § 3 PB).

Wreszcie w kan. 64 KPK występuje jeszcze zwrot „lub przez inną kompetentną władzę”. Odnosząc się do tego zapisu komentatorzy podkreślają, iż w tym wypadku chodzi o władzę delegowaną⁹.

⁵ In VI, 5,13,14; L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico – pastorale*, t. 1, Roma: Edizioni Dehoniane 1996, s. 112.

⁶ G. MICHIELS, *Normae generales iuris canonici*, t. 2, Lublin: Drukarnia Państwowa w Lublinie 1929, s. 176.

⁷ Tamże.

⁸ JOANNES PAULUS II, *Constitutio Apostolica «Pastor bonus» – 28.06.1988*, AAS 1988, s. 841-912.

⁹ H. SOCHA, *Allgemeine Normen*, ad 64, n. 4.

3. ZASADA GENERALNA OKREŚLONA W KAN. 64 KPK I JEJ IMPLIKACJE

W namyśle nad kan. 64 KPK należy nie tylko rozważyć problem znaczenia zasady generalnej w nim ujętej, ale także pewne kwestie szczegółowe ściśle z nią związane.

3.1. Zasada generalna i jej walor

W kan. 64 KPK wyartykułowano zasadę generalną, stwierdzając: „[...] łaska, której odmówiła jakakolwiek dykasteria Kurii Rzymskiej nie może być ważnie udzielona przez inną dykasterię tejże Kurii [...]”. Należy zauważyć, iż w Kurii Rzymskiej więcej niż jedna dykasteria może być kompetentna do załatwiania tej samej sprawy. Pośrednio taką ewentualność da się też wydedukować z art. 21 § PB, w którym postanowiono, iż w rozstrzygnięciu kumulatywnych spraw dykasterie powinny się wzajemnie porozumieć.

W interpretacji kan. 64 KPK w pierwszej kolejności rodzi się pytanie o walor tej zasady. Patrząc na ten kanon przez pryzmat zastosowanej techniki legislacyjnej trzeba stwierdzić, iż jest on ustawą uniezdalniającą (kan. 10 KPK)¹⁰. W jego treści znalazło się bowiem słowo „ważnie” (*valide*), przez co uwydatniono szczególny charakter przyjętej przez ustawodawcę reguły postępowania. W efekcie, na mocy prawa inna kongregacja zostaje uniezdolniona do wydania reskryptu w wypadku braku informacji o odmowie. Argumentują, iż jest rzeczą znamionną, iż prawodawca posłużył się terminem „nequit”, a nie terminem „non licet”¹¹. W terminie „nequit” wyraźnie wybrzmiało bowiem uniezdolnienie, gdyż jednym z jego znaczeń jest „nie móc”¹². W tym kontekście Michiels zauważył jeszcze, że zasada zawarta w kan. 43 CIC/17 ograniczała swobodne wykonywanie uprawnień, dlatego też ten kanon powinien być interpretowany w sposób ścisły¹³.

Kontynuując wykładnię kan. 64 KPK trzeba wyjaśnić, że petent w prośbie o reskrypt jest zobowiązany do podania informacji o odmowie łaski przez

¹⁰ Szerzej na ten temat zob. M.C. HEINZMANN, *Le leggi irritanti et inhabilitanti. Natura e applicazione secondo il CIC*, Roma: Editrice Pontificia Università Gregoriana 2002.

¹¹ J. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma: EDIURCLA 1999, s. 254; R. SOBAŃSKI, *Komentarz do kan. 64 KPK*, [w:] J. KRUKOWSKI, R. SOBAŃSKI, *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, t. 1, Poznań: PALLOTTINUM 2003, s. 128.

¹² *nequeo*, [w:] A. JOUGAN, *Słownik łacińsko-polski*, Poznań–Warszawa–Lublin: Wydawnictwo św. Wojciecha 1958, s. 444.

¹³ G. MICHELIS, *Normae generales iuris*, s. 177.

inną dykasterię. Zdaniem Remigiusza Sobańskiego konieczność wypełnienia tego warunku *implicite* wynika z zapisu, iż dykasteria, do której skierowano prośbę o łaskę, której odmówiła inna dykasteria, nie może jej ważnie udzielić bez jej zgody¹⁴. Bardziej precyzyjne ujęto tę kwestię w kan. 1530 § 2 KKKW¹⁵: „Łaska odmówiona przez jakąkolwiek władzę nie może zostać ważnie udzielona przez równorzędną władzę lub wyższą bez podania w prośbie informacji o odmowie”. Celnie zauważył Luigi Chiappetta, iż zgodnie z rozwiązaniami systemowymi nie zabrania się zwrócenia się do innej dykasterii, ale brak wzmianki o odmowie postrzegany jest jako subrepcja substancjalna, skutkująca nieważnością powziętego aktu (kan. 63 § 1 KPK)¹⁶.

Kan. 64 KPK wieńczy stwierdzenie: „sine assensu dicasterii quorum agi coeptum est”, co tłumacz oddał jako „bez zgody dykasterii, z którą sprawę zaczęto załatwiać”. W literaturze przedmiotu nie występuje zgodność poglądów w kwestii zasadności posłużenia się przez tłumacza słowem „zgoda”. Niektórzy kanoniści stoją na stanowisku, iż nie ma różnicy pomiędzy znaczeniami słów „consensus” oraz „assensus”¹⁷. W swych analizach tej problematyki powołują się na przebieg prac kodyfikacyjnych, w których podczas odbytej w dniach 13–17 listopada 1967 roku drugiej sesji Zespołu „De normis generalibus” w kan. 43 § 2 użyto nazwy „consensus”¹⁸, z drugiej strony wskazują na kan. 1530 § 1 KKKW, w którym występuje termin „consensus”. Inni autorzy natomiast uznają takie tłumaczenie za nieodpowiednie, gdyż w ich przekonaniu w tym wypadku chodzi raczej o przyzwolenie na nowe rozpatrzenie sprawy¹⁹; twierdzą, iż jurydyczny termin „zgoda” i jego znaczenie został wyeksponowany w kan. 127 KPK²⁰. Trudno podzielić tę

¹⁴ R. SOBAŃSKI, *Komentarz do kan. 64 KPK*, s. 129.

¹⁵ *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Joannis Pauli PP. II promulgatus – 18.10.1990*, AAS 1990, s. 1045-1363.

¹⁶ L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico*, s. 112: „Senza dubbio, non è vietato al richiedente rinnovare l’istanza rivolgendosi ad un altro Dicastero o ad altra autorità competente, ma nella nuova istanza egli deve far presente il mancato accoglimento della sua prima domanda. Il difetto di una tale menzione costituirebbe anche una «surrezione» sostanziale, che invaliderebbe l’eventuale rescritto ottenuto senza l’accenato «assenso»”.

¹⁷ H. SOCHA, *Allgemeine Normen*, ad 64, n. 5.

¹⁸ PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus „De normis generalibus” – 13-17.1967*, „Communicationes” 1985, s. 48: „§ 2. Gratia a Sacra Congregatione vel Officio Romanae Curiae denegata, valide ab alia Sacra Congregatione vel Officio aut ab Ordinario, etsi quoad, illam gratiam competente, sine consensu Sacrae Congregationis vel Officii denegantis, firmo tamen praescripto can. 1043”.

¹⁹ R. SOBAŃSKI, *Komentarz do kan. 64 KPK*, s. 129.

²⁰ T. JIMÉNEZ URRESTI, *Comento al can. 64 CIC*, [w:] *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe comentada*, red. L. De Echeveria, Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos 1985, s. 64; J. GARCÍA MARTÍN, *Le norme generali*, s. 254. Szerzej na temat kan. 127 KPK zob. G. DZIERŻON,

opcję interpretacyjną. W *Słowniku języka polskiego PWN* bowiem słowa „zgoda” oraz „przyzwolenie” mają podobne znaczenia. Mianowicie, jednym z desygnatów terminu „przyzwolenie” jest „zgoda na coś”²¹; podobnie pojęcie „zgoda” oznacza „zgodzenie się na coś”²².

W tym kontekście z punktu widzenia prawa administracyjnego należałoby jeszcze zapytać o formę przyzwolenia. Udzielając odpowiedzi na to pytanie trzeba przywołać zasadę wyartykułowaną w kan. 37 KPK, zgodnie z którą akt administracyjny powinien być wydany na piśmie. Odnosząc się do waloru tej reguły należy zauważyć, iż nie jest ona ustawą unieważniającą. Oznacza to zatem, iż w przypadku, gdyby decyzję podjęto ustnie, również ona byłaby prawnie skuteczna. Pisemność bowiem ma istotne znaczenie przede wszystkim dla celów dowodowych.

Podsumowując, rozwiązania przyjęte w kan. 64 KPK są logicznym następstwem zasady ujętej w kan. 63 § 1 KPK, zgodnie z „którą ważności reskryptu na przeszkodzie stoi subrepcja”, czyli zatajenie prawdy w prośbie o ten akt. W kan. 64 KPK prawodawca określił wpływ subrepcji na ważność reskryptów wydawanych przez dykasterie Kurii Rzymskiej²³.

3.2. Kwestie szczegółowe

W niektórych komentarzach do kan. 64 KPK porusza się jeszcze pewne problemy szczegółowe: tematykę powtórnego skierowania do dykasterii prośby o łaskę, a także kwestię łaski zanegowanej.

3.2.1. Powtórne skierowanie do dykasterii prośby o łaskę

Komentatorzy wskazują, iż może się zdarzyć, że proszący po raz wtóry zwróci się do tej samej dykasterii z prośbą o reskrypt. Skłaniają się ku tezie, iż w takiej sytuacji nie byłby on bezwzględnie zobligowany do przedstawienia prawdy o odmowie łaski, gdyż w organie tym znano by już stan faktyczny i prawny sprawy²⁴.

Założenia generalne dotyczące aktu przełożonego kościelnego wymagającego współdziałania organów partycypacji (kan. 127 § 1 KPK), „*Studia Redemptorystowskie*” 2013, s. 371-381.

²¹ przyzwolenie, [w:] *Słownik języka polskiego PWN*, oprac. E. Sobol, wyd. 3, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA 2014, s. 802.

²² zgoda, w: *Słownik języka polskiego PWN*, oprac. E. Sobol, wyd. 3, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN SA 2014, s. 1311.

²³ R. SOBAŃSKI, *Komentarz do kan. 64 KPK*, s. 128.

²⁴ L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico*, s. 112.

3.2.2. Łaska zanegowana

W kan. 64 KPK mówi się o łasce zanegowanej (*gratia denegata*). Odnosząc się do tej kwestii autorzy publikacji podkreślają, że chodzi o negację prawnie skuteczną (*effektivamente negata*)²⁵. Wyjaśniając tę kwestię Michiels, bazując na założeniach teorii aktu prawnego, odpowiedział, iż prośba powinna zostać odrzucona pozytywnym aktem woli (*positive repulsa*)²⁶. W tym kontekście nie można jednak wykluczyć wystąpienia kuriozalnej sytuacji, w której petent przed otrzymaniem decyzji z dykasterii, do której się zwrócił, równocześnie zwróci się do innej dykasterii z podobną prośbą. W takim przypadku jest rzeczą oczywistą, iż w skierowanym piśmie nie mógłby on podać informacji o decyzji negatywnej poprzedniej dykasterii, gdyż nie wiedziałby jeszcze o niej. W hipotezie tej zatem nie mielibyśmy do czynienia z subrepcją²⁷.

4. WYJĄTKI OD ZASADY GENERALNEJ

W treści kan. 64 KPK także występują wyjątki od reguły generalnej wiążące się z uprzywilejowanymi pozycjami papieża oraz Penitencjarii Apostolskiej.

4.1. Pozycja papieża

W kan. 64 KPK znalazła się klauzula „niższą od Biskupa Rzymskiego” wynikająca z rozwiązań systemowych przyjętych w kanonicznym porządku prawnym, w którym papież, cieszący się władzą prymatu, zajmuje miejsce naczelne. W trakcie prac kodyfikacyjnych w propozycji kan. 43 § 1 wyartykułowano precyzyjnie zasadę: „Łaski zanegowanej przez papieża, nikt bez jego zgody, nie może ważnie udzielić” (*Gratiam a Summo Pontífice denegatam nemo, sine ipsius consensu, valide concedere potest*)²⁸.

Według komentatorów w przypadku bezpośredniego zwrócenia się do papieża z prośbą o łaskę informacja o negatywnej decyzji dykasterii nie jest

²⁵ A. VAN HOVE, *Commentarium Lovaniense*, vol. 1, t. 4, Mecheline–Romae: Summi Pontificis, SS. Congregationum Rituum et de Propaganda Fidei necnon Archiep. Mechelin. Typhographus 1936, s. 155.

²⁶ G. MICHIELS, *Normae generales*, s. 177.

²⁷ L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico*, s. 112.

²⁸ PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus „De normis generalibus” – 13-17.1967*, s. 48.

bezwzględnie konieczna²⁹. Ze względu na swą pozycję papież bowiem jest wolny w podejmowaniu decyzji, niezależnie od zajętogo stanowiska przez organ Kurii Rzymskiej³⁰. Heribert Socha jednak sugeruje, iż do dobrego tonu należałoby poinformować go o zaistniałej sytuacji, aby mógł on podjąć stosowną decyzję³¹.

4.2. Status Penitencjarii Apostolskiej

4.2.1. Dyskusja podczas prac kodyfikacyjnych

Nad kwestią statusu Penitencjarii Apostolskiej dyskutowano w trakcie prac nad rewizją Kodeksu z 1917 roku. Podczas dyskusji jeden z konsultorów zapytał: czy łaska zanegowana przez dykasterię na forum zewnętrznym mogłaby zostać udzielona przez Penitencjarię Apostolską? Do tego pytania ustosunkowano się pozytywnie. Pytano też: czy łaska zanegowana przez Penitencjarię Apostolską mogłaby zostać udzielona przez dykasterię na forum zewnętrznym? Poruszając ten wątek Sekretarz Zespołu zwrócił uwagę, iż większość kanonistów ustosunkowuje się do niej negatywnie, gdyż decyzje podejmowane na forum zewnętrznym osiągają również skuteczność na forum wewnętrznym. Argumentował, iż Penitencjaria, podejmując odmowną decyzję, kierowałaby się zapewne jakimiś zasadnymi powodami.

Sekretarz podjął też pewne szczegółowe kwestie, mianowicie, czy można by ująć w formie normatywnej hipotezę, iż łaski nieudzielonej przez Penitencjarię mogłaby udzielić dykasteria? Dyskutowano także nad problemem: czy dykasterie mogłyby podejmować decyzje ze skutecznością na forum wewnętrznym? Jeden z konsultorów stał na stanowisku, iż wyłącznie Penitencjarii należy zarezerwować ten obszar. Ustosunkowując się do tej propozycji inny konsultor uważał, że Zespół nie jest kompetentny do rozwiązania tej kwestii. Z kolei jeszcze inny konsultor zwrócił uwagę, iż są sprawy, które nie mogą być rozstrzygane na forum wewnętrznym, przykładem czego może być dyspensa od przeszkody publicznej.

W związku z tym Sekretarz zaproponował sformułowanie regulacji odnoszącej się do paragrafu drugiego: łaska zanegowana przez dykasterię mogłaby zostać udzielona przez Penitencjarię jedynie na forum wewnętrznym; łaska

²⁹ L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico*, s. 112.

³⁰ V. DE PAOLIS, A. D'AURIA, *Le norme generali di Diritto Canonico. Commento al Codice di Diritto Canonico*, Roma: Urbaniana University Press 2008, s. 224.

³¹ H. SOCHA, *Allgemeine Normen*, ad 64, n. 9.

zanegowana przez Penitencjarię na forum wewnętrznym mogłaby zostać udzielona przez dykasterię na forum zewnętrznym. Propozycję Sekretarza Zespołu poparło sześciu konsultorów. Proponowali oni wprowadzenie klauzuli „salvo iure Paenitentiarie pro foro interno”; dwóch konsultorów z kolei stało na stanowisku, iż dyskutowana kwestia wymaga pogłębionego pochylecia się nad nią³².

4.2.2. Doktryna

Kan. 64 KPK rozpoczyna się od słów: „Zachowując nienaruszone prawo Penitencjarii Apostolskiej w odniesieniu do zakresu wewnętrznego”. Zapis ten wynika ze specyficznej pozycji tej dykasterii w systemie Kurii Rzymskiej. W art. 117 PB bowiem stwierdzono, iż jej kompetencja dotyczy zakresu wewnętrznego oraz odpustów.

Komentatorzy uważają, iż Penitencjaria mogłaby udzielić łaski, której odmówiono na forum zewnętrznym³³. Jeśli dla przykładu wierny nie otrzymałby od Kongregacji zwolnienia z cenzury zarezerwowanej Stolicy Apostolskiej, wówczas mógłby zwrócić się do Penitencjarii w tej sprawie; we wnoszonej prośbie nie byłby bezwzględnie zobowiązany do poczynienia wzmianki o negatywnej decyzji dykasterii na forum zewnętrznym³⁴.

Prawo Penitencjarii do podjęcia niezależnej decyzji wynika z faktu, iż posiada ona kompetencję na forum wewnętrznym. Alejandro Bugne optował za tezę o całkowitej wolności tej Dykasterii w podejmowaniu decyzji³⁵. W tym miejscu trzeba wyjaśnić, iż zgodnie z rozwiązaniami systemowymi zakresy zewnętrzne i wewnętrzne są zupełnie od siebie niezależne³⁶. Theodoro Jimenez Urrusti skłania się ku tezie o prymacie forum wewnętrznego³⁷.

W literaturze przedmiotu rozpatruje się jeszcze jedną hipotezę, mianowicie jeśli wiernemu nie udzielono by łaski w Penitencjarii, wtedy mógłby zwrócić

³² PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus „De normis generalibus” – 13-17.1967*, „Communicaciones” 1985, s. 58 -60.

³³ R. SOBAŃSKI, *Komentarz do kan. 64 KPK*, s. 128.

³⁴ L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico*. s. 113.

³⁵ A. BUNGE, *Las claves del Código. El libro I del Código de Derecho Canonico*, Buenos Aires: San Benito 2006, s. 154.

³⁶ F. URRUTIA, *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I*, Romae: Pontificia Univeristas Gregoriana 1983, s. 42. Szerzej na temat zakresów władzy rządzenia zob. G. DZIERŻON, *Zakresy sprawowania władzy rządzenia w kanonicznym porządku prawnym (kan. 130 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku)*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2018, nr 3, s. 181-191.

³⁷ T. JIMÉNEZ URRESTI, *Comento al can. 64 CIC*, s. 64.

się do dykasterii bez wzmianki o stanowisku Penitencjarii³⁸. Odnosząc się do tej hipotezy Franciscus Urrutia zwrócił uwagę, iż dykasteria na forum ze-wnętrznym mogłaby podjąć niezależną decyzję ze względu na to, że nie mogłaby znać akt sprawy, które znajdowałyby się w Penitencjarii; nie znalazłaby też powodu odmowy Penitencjarii, który mógłby zostać nieujawniony³⁹. Oznacza to zatem, iż w praktyce sprawa nie mogłaby być konsultowana⁴⁰.

WNIOSKI

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż zasady określone w kan. 64 KPK pozostają w ścisłym związku z deliktem subrepcji (kan. 63 § 1 KPK), a więc zatajeniem prawdy w prośbie o reskrypt, która skutkuje nieważnością wydanego aktu⁴¹. Nie ulega wątpliwości, iż ustalenia zawarte w kan. 64 KPK mają walor ustawy uniezdalniającej (kan. 10 KPK). Oznacza to zatem, iż zatajenie negatywnej decyzji poprzedniej dykasterii, do której wniesiono prośbę o reskrypt, w efekcie prowadzi do nieważności decyzji następnej dykasterii. *Ratio legis* prezentowanej regulacji ma na celu zachowanie jedności publicznej administracji kościelnej⁴².

W opracowaniu tym wykazano, iż od zasady generalnej istnieją jednak odstępstwa; wierny bowiem w każdym przypadku nie musi ujawnić prawdę o odmowie łaski. W pierwszej kolejności wynikają one z rozwiązań przyjętych w kanonicznym porządku prawnym. Wiążą się one z prymatem papieskim oraz szczególnym statusem Penitencjarii Apostolskiej w strukturach Kurii Rzymskiej. W drugiej kolejności wskazano na specyficzne uwarunkowania, w których wystąpiła niemożliwość podania wiadomości o zanegowaniu łaski wynikająca z natury rzeczy (*ex natura rei*). Taka sytuacja mogłaby mieć miejsce, gdy wierny powtórnie wniósłby prośbę o reskrypt do tej samej dykasterii, a także, gdy po wniesieniu prośby równocześnie wniósłby tę samą prośbę do innej dykasterii.

³⁸ L. CHIAPPETTA, *Il Codice di Diritto Canonico*, s. 113.

³⁹ F. URRUTIA, *De normis generalibus*, s. 42; H.M. JAGODZIŃSKI, *Historia i kompetencje Penitencjarii Apostolskiej*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2013, s. 138.

⁴⁰ T. JIMÉNEZ URRESTI, *Comento al can. 64 CIC*, s. 64.

⁴¹ Szerzej na ten temat zob. J. CANOSA, *Subrepción*, [w:] *Diccionario general de Derecho canónico*, red. J. Otaduy, A. Viana, J. Sedano, t. 7, Pamplona: ARANZADI 2012, s. 424; G. DZIERŻON, *Subrepcja*, [w:] *Leksykon obywatela*, red. S. Serafin, B. Szmulik, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck 2008, s. 988; G. DZIERŻON, *Subrepcja*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2, red. G. Leszczyński, Warszawa: Fundacja „Ubi societas, ibi ius” 2014, s. 227.

⁴² V. DE PAOLIS, A. D’AURIA, *Le norme generali*, s. 224.

PIŚMIENICTWO

- BUNGE Alejandro: *Las claves del Código. El libro I del Código de Derecho Canonico*, Buenos Aires: San Benito 2006.
- CANOSA Javier: *Subrepción*, [w:] *Diccionario general de Derecho canónico*, t. 7, red. Javier Otaduy, Antonio Viana, Joaquín Sedano, Pamplona: ARANZADI 2012, s. 424-425.
- CHIAPPETTA Luigi: *Il Codice di Diritto Canonico. Commento giuridico – pastorale*, t. 1, Roma: Edizioni Dehoniane 1996.
- DE PAOLIS Valesio: D'Auria Andrea, *Le norme generali di Diritto Canonico. Commento al Codice di Diritto Canonico*, Roma: Urbaniana University Press 2008.
- DZIERŻON Ginter: *Subrepcja*, [w:] *Leksykon obywatela*, red. Sławomir Serafin, Bogumił Szmulik, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck 2008, s. 988.
- DZIERŻON Ginter: *Subrepcja*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 2, red. Grzegorz Leszczyński, Warszawa: Fundacja „Ubi societas, ibi ius” 2014, s. 227.
- DZIERŻON Ginter: *Zakresy sprawowania władzy rządzenia w kanonicznym porządku prawnym (kan. 130 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku)*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2018, nr 3, s. 181-191.
- DZIERŻON Ginter: *Założenia generalne dotyczące aktu przełożonego kościelnego wymagającego współudziału organów partycypacji (kan. 127 § 1 KPK)*, „Studia Redemptorystowskie” 2013, s. 371-381.
- GARCÍA Martín Julio: *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma: EDIURCLA 1999.
- HEINZMANN Marcelo Cristian: *Le leggi irritanti et inhabilitanti. Natura e applicazione secondo il CIC*, Roma: Editrice Pontificia Università Gregoriana 2002.
- JAGODZIŃSKI Henryk M.: *Historia i kompetencje Penitencjarii Apostolskiej*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2013, s. 129-153.
- JIMÉNEZ Urresti Theodoro: *Comento al can. 64 CIC*, [w:] *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe comentada*, red. Lamberto De Echeveria, Madrid: Biblioteca de Autores Cristianos 1985, s. 64.
- MICHELIS Gommarus: *Normae generales iuris canonici*, t. 2, Lublin: Drukarnia Państwowa w Lublinie 1929.
- SOBAŃSKI Remigiusz: *Komentarz do kan. 64 KPK*, [w:] J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, t. 1, Poznań: PALLOTTINUM 2003, s. 127-129.
- SOCHA Heribert: *Allgemeine Normen*, [w:] *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, t. 1, red. Klaus Lüdicke, Essen: Ludgerus Verlag 1985, ad 64.
- URRUTIA Francisus: *De normis generalibus. Adnotationes in Codicem: Liber I*, Romae: Pontificia Universitas Gregoriana 1983.
- VAN HOVE Adolf: *Commentarium Lovaniense*, vol. 1, t. 4, Mecheline–Romae: Summi Pontificis, SS. Congregationum Rituum et de Propaganda Fidei necnon Archiep. Mechelin. Typhographus 1936.

WPLYW SUBREPCJI NA WAŻNOŚĆ RESKRYPTÓW WYDAWANYCH PRZEZ
DYKASTERIE KURII RZYMSKIEJ (KAN. 64 KPK)

Streszczenie

W zaprezentowanym opracowaniu Autor dokonał szczegółowej analizy kan. 64 KPK, w którym ujęto kwestię wpływu subrepcji na ważność reskryptów wydawanych przez dykasterie Kurii Rzymskiej (kan. 64 KPK). Wykazał po pierwsze, że zawarta w kanonie zasada jest implementacją zasady interpretacyjnej ujętej w kan. 63 § 1 KPK, dotyczącej wpływu subrepcji na nieważność reskryptu; po drugie, kan. 64 KPK posiada charakter ustawy uniezdalniającej (kan. 10 KPK).

Dowiodł też, iż mimo że kan. 64 KPK posiada charakter ustawy uniezdalniającej, to jednak określona w nim regulacja nie ma charakteru bezwarunkowego. Odstępstwa od niej z jednej strony wiążą się ze szczególnymi pozycjami papieża oraz Penitencjarii Apostolskiej w kanonicznym porządku prawnym, z drugiej zaś niemożność poinformowania może wynikać z natury rzeczy (*ex natura rei*). Według Autora mogłoby to mieć miejsce, gdy wierny powtórnie wniósłby prośbę o reskrypt do tej samej dykasterii, a także, gdy po wniesieniu prośby równocześnie skierowałby tę samą prośbę do innej dykasterii.

Słowa kluczowe: subrepcja; reskrypt; dykasteria Kurii Rzymskiej.